

УДК 930.2:070(450):355.48(470:477)»2014/...»

РОСІЙСЬКЕ ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ В ДЗЕРКАЛІ ІТАЛІЙСЬКОЇ ПРЕСИ

СИМАШОВА Анастасія,

канд. наук із соц. комунік.,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна, e-mail: Simashova.anastasiia@kpnpu.edu.ua.

Вступ. Із початком російського повномасштабного вторгнення в Україну у лютому 2022 року Італія, яка тривалий час мала тісні економічні, політичні, культурні зв'язки з росією, опинилась у ситуації деякого суспільного та політичного дисбалансу. Наявність різних, навіть протилежних між собою поглядів знайшло відображення в медійній площині: деякі з видань зайняли відверто проукраїнську позицію, інші – якщо не відверто проросійську, то відверто антинатовську, подаючи інформацію про причини, перебіг та можливі варіанти завершення війни відповідно до цих позицій.

Актуальність і мета. Актуальність дослідження полягає в необхідності досліджень наративів італійської преси про російсько-українську війну. Метою статті є окреслити візію російсько-української війни в одному з провідних італійських видань «La Repubblica».

Методологія дослідження передбачає проведення кількісного та якісного контент-аналізу публікацій сайту та архіву випусків «La Repubblica» у період з 24.02.2022 р. до 1.05.2022 р. Метод систематизації дав змогу систематизувати результати, отримані під час автоматизованого дослідження, метод узагальнення – зробити змістовні висновки наукової розвідки.

Результати. Якісний аналіз публікацій засвідчує, що інформаційні повідомлення, що стосуються України, на сайті «La Repubblica» з початку російського вторгнення виходять окремою щоденною публікацією «Війна росія-Україна, новини за [дата]». Загальна кількість згадувань у публікаціях за ключовим словом «війна Україна» за допомогою автоматичного пошуку становить 7 767 згадувань. Із цього масиву було виокремлено найбільш вживані сполучення й об'єднано їх у 8 тематичних блоків: «Зеленський», «біженці», «Маріуполь», «російські війська», «Буча». З'ясовано, що тільки невелика частка публікацій на шпальтах та на сайті «La Repubblica» містить терміни «нацисти», «неонацисти».

Висновки. За результатами обробки даних встановлено, що італійська газета La Repubblica висвітлює інформацію про російсько-українську війну в межах війни за демократичні цінності, де Україна та її населення розглядається як жертва невмотивованої агресії російської федерації, українських політичних діячів зображають як нових символів гуманістичних цінностей. Помічено намагання не акцентувати на гострих питаннях щодо України чи питань внутрішньої української політики, що частково може бути визначено як «проукраїнська» пропаганда. Отримані результати є важливими для включення італійських ЗМІ у загальну картину висвітлення російсько-української війни в європейських ЗМІ.

Ключові слова: російсько-українська війна; медіа Італії; біженці; Зеленський; пропаганда.

Вступ. Повномасштабне військове вторгнення російської федерації в Україну в лютому 2022 р. спричинило інформаційний вибух в європейській пресі – з огляду на географічну близькість до арени військових подій, через неоднозначність причин ві-

їни та непростих відносин країн ЄС та росії. Італія – одна з країн, яка, з огляду на свої історичні особливості, тісні економічні контакти з рф, із початком війни опинилась у ситуації суспільного та політичного дисбалансу, коли більше не можна було одночасно підтримувати рівною мірою відносини з росією й бути членом блоку НАТО, відстоювати демократичні цінності й заплюшувати очі на авторитаризм сучасної росії. Протистояння різних таборів знайшло своє висвітлення в медійній площині, коли деякі з видань зайняли проукраїнську позицію, інші – проросійську, формуючи в такий спосіб паралельні наративи про причини, перебіг та можливі варіанти завершення війни.

Актуальність дослідження полягає в необхідності досліджень наративів італійської преси про російсько-українську війну. Інформаційне видання «La Repubblica» є одним із найбільш впливових медіа в Італії. Із початку повномасштабного вторгнення росії в Україну воно пильно стежить за всім, що відбувається в Україні, а також аналізує той геополітичний зсув, який вона спричиняє. «La Repubblica» займає відносно проукраїнську позицію, про це свідчать як публікації з першого дня війни, так і неодноразові заяви її головного редактора Мауріціо Молінарі.

Висвітлення італійською пресою повномасштабної фази російсько-української війни досі не отримало такого широкого зацікавлення серед науковців, як, наприклад, дослідження російської пропаганди. Спроби проаналізувати пресу знаходимо в працях італійських науковців Дж. Ламі та С. Сахоти [12; 13], українських вчених Л. Скорич, А. Харук [1]. Дж. Ламі та С. Сахота пропонують короткий огляд преси після першого місяця війни, відзначаючи критичні моменти, зокрема, наявність зміни парадигми в трактуванні цієї кризи: «Слід зазначити, що під час цього першого етапу російсько-української кризи багато коментаторів не розглядали ні Україну, ні Європейський Союз як учасників можливих переговорів з Москвою. За їхньою оцінкою, між США і Росією відбувався конфлікт за перевизначення сфер впливу, навіть якщо іноді з'являлося усвідомлення, що це криза нового типу: перше відкрите протистояння епохи після холодної війни, в якому вже не діяли перевірені правила діалогу між владою» [13]. Отже, війна, яку розв'язала росія, ознаменувала надання суб'єктності не лише Україні, але й країнам Євросоюзу, які, хоч і перебувають під парасолькою НАТО, а все ж опинились у ситуації, коли потрібно реагувати на геополітичну кризу як окремих від НАТО суб'єкт.

Новизна дослідження полягає в аналізі наративів італійської преси щодо російсько-української війни, ключових політичних акторів та воєнних подій.

Об'єктом дослідження є публікації про повномасштабне російське вторгнення в Україну у виданні «La Repubblica» з 25 лютого 2022 р. по 10 травня 2022 р. *Предметом дослідження* – особливості журналістського подання новин у висвітленні російської збройної агресії.

Мета дослідження – окреслити візію російсько-української війни в одному з головних італійських видань.

Завданням є аналіз публікацій про російсько-українську війну в «La Repubblica», визначення основних тематичних блоків публікацій, аналіз основних фреймів у межах цих блоків.

Джерельною базою дослідження стали публікації, відео та фото архіву сайту «La Repubblica» у період з 25 лютого 2022 р. по 10 травня 2022 р. Хронологічні рамки дослідження обумовлені військовою агресією росії проти України: перші повідомлення з'явилися на сайті 24 лютого 2022 р. (у друкованій пресі – 25 лютого) і 10 травня 2022 р. – закінчення чергового етапу війни (оголошення росії про взяття Маріуполя та святкування «Дня Перемоги» 9 травня на Червоній площі в Москві).

Методи дослідження. Під час написання наукової статті було використано методи кількісного аналізу, контент-аналізу, узагальнення та порівняльного аналізу. Кількісний аналіз передбачав з'ясування частоти згадувань певних людей чи явищ у публікаціях видання, завдяки чому були виявлені ключові теми. За пошуковим запитом «Україна війна» (італ. «ucraina guerra») з 25 лютого 2022 р. по 10

травня 2022 р. видала 7 767 результатів. Якісний метод передбачав як аналіз заголовків, так і повнотекстовий аналіз публікацій. Обмеження кількісної методики вбачаємо в тому, що пошук за ключовими словами через сайт видавав багато публікацій, які містили ключові слова, але не стосувались безпосередньо війни в Україні. Через величезні обсяги цих публікацій їх не вдалось відсіяти в кількісному аналізі, а лише в якісному. Завдяки методу узагальнення вдалось визначити певні тенденції журналістських публікацій у межах ключових тематик. За допомогою методу порівняльного аналізу та узагальнення окреслено наративи та загальні тенденції щодо висвітлення повномасштабної війни в Україні, яких дотримуються в італійському виданні.

Результати й обговорення. За пошуковим запитом «Україна війна» (італ. «ucraina guerra») з 25 лютого 2022 р. по 10 травня 2022 р. система архіву сайту «La Repubblica» видала 7767 результатів. Далі ми спробували визначити ключові слова, за якими з'явилося у цей період найбільше публікацій. У результаті вдалось сформулювати близько 15 таких ключовиків (табл. 1).

Табл.1 – Російська війна в Україні в ключових словах: кількість згадувань у публікаціях «La Repubblica», лютий-травень 2022 р.

Ключові слова	Кількість згадувань	У відсотках
Зеленський війна Україна	1256	16,17
Біженці війна Україна	1132	14,57
Маріуполь війна Україна	896	11,53
Біженці Італія війна Україна	536	6,9
Російські війська війна Україна	533	6,9
Буча війна Україна	471	6,06
Переговори війна Україна	408	5,25
Припинення вогню війна Україна	399	5,13
Нацисти війна Україна	374	4,8
Війна Україна український політик	362	4,66
Геноцид війна Україна	241	3,1
Маріуполь театр війна Україна	146	1,87
Батальйон Азов війна Україна	144	1,87
Азовсталь війна Україна	124	1,59
Загалом	7112	74,39%

Найбільше згадувань у комплексному пошуку «війна Україна» припадає на «Зеленський» (16,17%), «біженці» (14,57%), «Маріуполь» (11,53%), «російські війська» (6,9%), «Буча» (6,06%). Наявність назв двох міст – Маріуполь та Буча – цілком відповідає перебігу воєнних дій аналізованого періоду (битва за Маріуполь, що тривала з 24 лютого до 20 травня 2022 р., та оприлюднення воєнних злочинів російських військ після звільнення Бучі у квітні 2022 р.). Серед тем, про які багато писали в перший період війни, були також «переговори» (5,25%) та «припинення вогню» (5,13%). Досить часто згадування у зв'язці з російсько-українською війною терміна «нацисти» (4,8%). Значно менше публікацій на шпальтах та на сайті «La Repubblica» було про неоднозначний «батальйон Азов» – менше ніж 2% згадувань.

Якісний аналіз публікацій засвідчує, що інформаційні повідомлення, що стосуються України, на сайті «La Repubblica» з початку російського вторгнення виходять окре-

мою щоденною публікацією «Війна росія-Україна, новини за [дата]» («Guerra Ucraina – Russia, le news del [data]») з оновленням у реальному часі. Наприклад, у публікації за 25 лютого вийшло 144 інформаційних повідомлення з посиланням на різні джерела: міжнародні видання, світові інформаційні агентства, зокрема й на російські ІТАР-ТАРС та Інтерфакс [10], соцмережі українських політиків тощо. У цих оновленнях висвітлюються ключові події в Україні, військові дії РФ на території України, заяви світових політиків щодо російського вторгнення, ситуація щодо можливого припинення вогню, економічний стан, фінансова допомога Україні тощо.

У дослідженні ми не можемо відділити за допомогою кількісного аналізу (автоматичного пошуку) ці інформаційні повідомлення від більших (розгорнутих) матеріалів про війну, що виходили окремими публікаціями на сайті та в друкованому варіанті видання.

Розглянемо приклади публікацій у кожній із категорій, щоб з'ясувати контекст висвітлення.

Номен «Володимир Зеленський» є одним із найбільш згадуваних у зв'язці «українська війна» (1256 результатів за пошуковими словами «Україна війна Зеленський» («Ucraina guerra Zelensky»)), але більшість згадувань – це посилання на його заяви як Головнокомандувача Збройних сил України та згадування його в контексті всієї українсько-російської війни. Його ж постаті було присвячено лише декілька публікацій.

Одна з перших публікацій, присвячена Володимирі Зеленському, – портретний нарис французького письменника й журналіста Бернара-Анрі Леві – «Від Вуді Аллена до Альєнде: метаморфоза Зеленського». Матеріал розповідає про ті перетворення, які зазнав Зеленський на своєму шляху від актора (тому в заголовку його названо Вуді Алленом, голлівудським режисером та актором-коміком) до визначного політика (соціалістичний президент Чилі Сальвадор Альєнде).

Журналіст розповідає від першої особи про свої враження від спілкування з Зеленським у 2019 р., коли він ще був тільки кандидатом на пост президента. Автор відзначає легковажність молодого українського політика, не жалкує для нього літературних порівнянь: Зеленський – «це Гаврош у джинсах та білих кросівках», порівнює його із відомими акторами, що стали політиками: італійцем Беппе Грілло, американцем Рональдом Рейганом. Кілька років по тому під час його поїздки у ролі воєнного кореспондента на Донбас журналістові довелося зустріти Зеленського, і він побачив у же зовсім іншого Зеленського: політик, який не любить війну, але мусить нею займатись: «Я зрозумів, що колишній клоун, актор, стендапер і артист кабаре, чию справжню натуру я, як я думав, відкрив ще на тій гала-вечірці в Києві, перетворився на воєначальника». Захоплення французького журналіста таким несподіваним перетворенням сягає того, що Зеленський для нього стає в один ряд із найбільшими лідерами воєнного часу: «Він увійшов до зразкової компанії тих жінок і чоловіків – від республіканської Іспанії до Сараєво та Курдистану, – яких я шанував усе своє життя, тому що вони не створені для цієї ролі, яка падає на них, як зла доля, але вони зуміли сприйняти це з майстерністю та навчитися вести війну, не люблячи її. І в його дещо важкому силуеті, у його рисах молодого Барра¹, який став Дантоном, я побачив, як піднявся противник опору, чия мужність сьогодні вражає світ». Французький журналіст вбачає в цьому можливість і переродження для Європи, «бо вільний світ, який також відіграє свою долю в битві під Києвом, знайшов у ньому героя, а Європа цінностей – нового й чудового батька-засновника» [14]. На прикладі цієї публікації ми бачимо намагання сконструювати образ президента Зеленського як нового символу демократичних цінностей.

Поява президента Зеленського 22 березня 2022 р. вперше наживо у прямому включенні перед італійським парламентом із промовою викликала велике зацікавлення постаттю молодого політика. Публікації «La Repubblica» відзначили високу емоційну

¹ Покликання до картини французького художника Жака-Луї Давида «Смерть юного Барра» (1794), що зображує юнака, котрий загинув за Республіку у часи Великої французької революції.

складову – більш чуттєву, аніж політичну – спрямованість його виступу: апелювання до трагедії Маріуполя, міста, яке було в той момент в епіцентрі сутички армій двох країн, та порівняння його з італійською Генуєю сильно вразило італійських депутатів [5].

Низька частота вживання фраз «Зеленський комік» (35 результатів), «Зеленський актор» (59 результатів) свідчать про деяку обережність «La Repubblica» у змалюванні образу Президента Зеленського у зв'язку з його попередньою кар'єрою, а більше акцентування на ньому як на прогресивному лідерові нового покоління, новому символі демократичних цінностей.

Другою за популярністю в кількісному вимірі стала тема біженців (1132 результати за пошуковими словами «Україна війна біженці» («Ucraina guerra profughi»), 536 результатів за пошуковими словами «Україна війна біженці Італія» («Ucraina guerra profughi Italia»)).

Якісний аналіз засвідчує, що публікації, де згадуються біженці, в основному в інформаційному стилі – про урядові програми прихистку для українців, що втікають від війни, про кількість виділених місць і коштів, про збори коштів та добродійні організації, які прийшли на допомогу. На прикладі українців, що в'їжджали в Європейський Союз на власних дорожніх автовах, європейці побачили новий для себе «тип» біженця, це було дуже незвично для європейців, тому що вони звикли під образом біженця уявляти малоосвічених вихідців із неможливих країн третього світу (такий стереотип, до речі, був і про Україну та її мешканців до початку війни). У репортажі К. Дзуніно з прикордонного Дорогуска йдеться про перших біженців, які залишають Україну, втікаючи від російських бомб [21]. Автор відзначає заможність автовок, на яких українці перетинають українсько-польський кордон. Спількування з деякими з них засвідчує, що ці люди мають постійну роботу в Європі в міжнародних компаніях і поспішають вивезти свої сім'ї з України, де зараз стало небезпечно.

Українські біженці – а в основному це жінки та діти – змусили італійців по-новому поглянути й на самих себе та замислитись над своїм суспільством. Зокрема, журналіст П. Руміц у статті «Реквієм Європі, континенту, розчавленому між двома світами» розмірковує на тему українсько-російської війни та ролі Європи в ній [17]. Намагаючись зрозуміти роль Європи в цій війні, він риторично запитує (у дусі досить поширеного незадоволення в частини політиків чи громадських активістів щодо тієї нечуваної гостинності щодо прийому українських біженців порівняно з шукачами притулку з інших країн): «На якому універсальному принципі ґрунтується прийом українських біженців, якщо мільйони інших біженців насильно відкинуті чи залишені гнити в грецьких і турецьких ГУЛАГах?» І якщо у певний момент здається, що автор справді перейшов на сторону критиків допомоги Україні і втратив віру в європейський дім народів, то відповідь на свої сумніви він несподівано знаходить у розмовах із тими ж таки українськими біженцями, точніше, біженками: «Зустрівся з українськими біженками. Зневірені, але горді матері. Деяким було важко подякувати за допомогу, яку вони отримали, і вони дали мені зрозуміти, що в будь-якому разі це я повинен подякувати їм, тому що їхні чоловіки ризикують життям заради мене, «захищаючи Європу». Спочатку я образився. Але потім щось сказало мені, що ті жінки мають частку логіки. Щось говорило: зіймайся, ти син збайдужілого краю, який вже не співає «Белла чао» й більше не бореться ні за чю свободу. Українська катастрофа вколола мене наживо. Мені вколола відсутність «нас», символу, який змушував мене відчувати себе сильним. Красивого стягу під час шторму. Знаку спільності народів, дітей однієї Батьківщини» [17]. Українська війна за свободу, відчуття належності до чогось більшого, цінності, які проживаються і втілюються в життя, а не просто декларуються – до таких рефлексій спонукає автора драма українських жінок-біженок в Італії.

Третє найбільш поширене сполучення «Маріуполь війна Україна» має 896 згадувань за означений період. Ця фраза, її актуальність пов'язані безпосередньо з воєнними подіями того періоду. Прикладку «місто-мученик» Маріуполь отримав від італій-

ських журналістів ще з початку березня 2022 р., коли почались жорсткі бої за місто між українськими військами оборони та росіянами, які наступали. Заголовки публікацій того періоду повідомляють про численні руйнування внаслідок бомбардувань, про терор та вбивства цивільних, військові злочини та діяльність найманців російської армії, що супроводжували військову операцію зі взяття міста упродовж двох місяців: «Свідчення цивільних та мерів міст: «Чоловіки вбиті, жінки згвалтовані» (20.03.2022), «Чеченці та Батальйон Азов: битви на вулицях як у Середньовіччі» (21.03.2022), «Агонія Маріуполя, де росіяни приховують тіла жертв» (7.04.2022), «Мер міста Маріуполя: більше 10 тисяч цивільних жертв» (11.04.2022), «Битва у сталеварній Маріуполя: остання перепона для наступу на Схід» (12.04.2022), «У Маріуполі все ще б'ються. Діти вмирають від голоду» (15.04.2022). У середині квітня 2022 р. перші повідомлення про те, що в результаті операції росіяни отримали контроль над Маріуполем: «Маріуполь – наш». Росіяни зривають український стяг і вивішують прапор сепаратистів ДНР» (16.04.2022), «Місто-мученик у руках росіян. «Петля затягнулась» (19.04.2022) [20]. Перші публікації про те, що в підземеллях «Азовсталі» зруйнованого та окупованого росіянами Маріуполя перебувають жінки та діти з'явилися 19 квітня 2022 р. 20 квітня було опубліковане відеозвернення командира «Азову» Сергія Волини, публікації рясніли цитатами з цього відео: «Це наші останні години. Врятуйте нас» (20.04.2022). Повідомлення про захоплення Маріуполя з цитуванням Путіна й підкресленням масштабу трагедії: «Путін: «Маріуполь наш», «Азовсталь – нова братська могила для тисячі загиблих» (22.04.2022), «Трагедія Маріуполя. Мертві між розвалин та страх холери. «Ми хочемо пити і їсти» (29.04.2022); «Голоси з пекла сталеварні «Азовсталь»: Два місяці темряви та страху. [Нам] бракувало повітря» (2.05.2022) [9].

Репортаж Д. Райнері «Історії тих, що вижили в Маріупольську ніч» [15] (3.05.2022) розповідає історії чотирьох українців із 156 евакуйованих з «Азовсталі», яких після кількох тижнів перемовин доставили в Запоріжжя. Люди, які два місяці провели в бункері «Азовсталі» в облозі російських військ, а потім потрапили в полон як цивільні заручники й лише унаслідок перемовин змогли повернутись на територію України, є свідками, як називає автор, «найбільш brutальної атаки на замовлення Путіна у контексті війни росії проти України» і «можливо, за двадцятилітнє правління Путіна». Окрім пояснення контексту подій, автор також наводить коментар української віцепрем'єр-міністрки І. Верещук про складнощі перемовин із росією про звільнення з полону українців. Далі в матеріалі містяться інтерв'ю чотирьох полонених. Галина розповідає про те, як вона та її сім'я після евакуації з «Азовсталі» проходили фільтраційний табір: «Солдати супроводжували нас навіть в туалет»; «В очах багатьох з них я бачила сором. Вони намагались якось пояснити для себе, чому вони це роблять. Але не могли» [16]. 18-літня Надія розповідає про особливості побуту в бункері: «Нам пощастило, тому що ми могли користуватись непитною водою з водойми охолодження, щоб митись»; «Одна жінка загнула на моїх очах під час бомбардувань». Розповідає також про шлях евакуації: це був довгий шлях, із проходженням багатьох блокпостів, щоб доїхати врешті до Запоріжжя. 14-річний Володимир розповідає про те, що в бомбосховищі перебував з батьками та молодшими братиком і сестричкою, окрім них, у бункері було багато дітей різного віку, починаючи від шестимісячних малюків. У їхньому бункері загалом було 30 осіб – і всі вони були евакуйовані. Вражає опис того, що побачив юнак, коли вийшов з «Азовсталі»: «Уся ліва частина Маріуполя зруйнована. Усі будинки згоріли або мають дірки, деякі більші, деякі менші. Багатьох будинків більше нема. Наша квартира теж згоріла» [16]. Ці публікації показують людський вимір війни – вимір страждань від втрати домівки, близьких, рідного міста та попереднього життя. Жорстокість росіян розкривається через факти, без прямих звинувачень на їхню адресу.

До тематичного блоку «російські війська» (533 результати) входять репортажі від власних кореспондентів «La Repubblica», які з перших днів перебували в Україні та висвітлювали воєнні події: наприклад, репортаж з оточеної російськими військами

української столиці «Київ, російські солдати вже у місті. Стрілянина навколо урядових будівель» (25.02.2022) [3], репортаж з Харкова «У Харкові: Північ України опирається: «Ми віримо більше, ніж росіяни, і стріляємо з вікон» [2] (27.02.2022). У цих репортажах зафіксовані драматичні події перших днів наступу росіян на українські міста, рішучість та готовність українців чинити їм опір.

Стереотип про абсолютну військову міць росії та безумовну слабкість України отримав поширення в багатьох ЗМІ у метафорі двоюбою Давида та Голіята. У пізніших за часом публікаціях «російські війська»-Голят вже не виступають як непереможна сила, а «гола віра» українців в образі Давида отримує своє втілення в конкретній зброї, яку вона має протиставити ворогові. Наприклад, у статті «Давид проти Голіята: Дюна Баггі проти російських танків» українська армія змальовується як більш модерна та креативна порівняно з російською. Автор пише, що «дуже легкі «баггі-дюна», кидають виклик російській бронетехніці в дуелі в стилі «Давид проти Голіафа»: 700-кілограмова установка проти 50-тонного гіганта» [6]. Окрім явної хоробрості українців, якою так захоплювалась міжнародна спільнота, почала проявлятися також і креативність та гнучкість українців у веденні війни порівняно із російською військовою організацією – консервативною та неповороткою.

У перші місяці вторгнення в інформаційному висвітленні бракувало голосів українських політиків: 362 результати за пошуковими словами «війна Україна український політик» («guerra Ucraina politico ucraino»). Україна була представлена лише постаттю Президента Зеленського і в основному, обмежувалась передруком його заяв як головнокомандувача Збройних сил України.

Чи не перший матеріал, який знайомить італійського читача з українською владною верхівкою, вийшов 9.03.2022 р. під заголовком «“Люди Зеленського”: “Містер Диджитал” та “Душител”». Усі чоловіки (та жінки) президента Зеленського», в якому розповідається про молодих за віком, але не за досвідом «людей Зеленського»: прем'єр-міністра Дениса Шмигала, віцепрем'єрку Ірину Верещук, радника Михайла Подоляка, радника Михайла Федорова. «Душителем» було названо Олександра Поклада, який очолював контррозвідку СБУ, через його неоднозначну репутацію у період, коли він був правоохоронцем [21].

У центрі уваги італійської преси опинилась і дружина президента України Олена Зеленська. Стаття перших днів війни під назвою «Хто така Олена Зеленська, Перша леді України, що залишилась в країні, де йде війна: “Я буду з вами поруч”» коротко розповідає біографію Зеленської, підкреслюючи її чималий вклад в акторську кар'єру чоловіка. Публікація зображує її як жінку, що стояла за кулісами слави свого чоловіка, але також підкреслює, що з початком воєнних дій вона, разом із чоловіком та дітьми, залишаються в Україні. Це її рішення має надихати й бути підтримкою для інших українців, адже Зеленська дуже активна в соцмережах, за допомогою яких і підтримує зв'язок з країною [4]. У іншій публікації її назвали «інфлуенсеркою» українського опору [8].

Одна з публікацій відзначає як позитивний елемент те, що в складі команди Зеленського є жінки. У статті «Ірина, Мінерва та інші: жінки, які борються з диктаторами» порівнюють українську віцепрем'єрку Ірину Верещук з іншими відомими в історії жінками-активістками, зокрема, з Мінервою Мірабаль, яка повстала проти диктатора Домінікани Трухільйо, активісткою з М'янми Аун Сан Су Чжі, нобелівською лауреаткою премії миру, та більш сучасними прикладами: російською журналісткою Анною Політковською, дружиною білоруського кандидата в президента Світланою Ціхановською та російською журналісткою Мариною Овчинніковою. Порівняння з останньою, можливо, продиктоване тогочасною актуальністю події, її (вищезазначеної особи) значущість в історичній перспективі була переоцінена. Попри позитивний контекст, порівняння фігур цих жінок у статті видається штучним: Ірина Верещук представляє українську владу, а не опозицію, тоді як всі інші активістки боролась із режимом у власній державі [7].

Вживання означень «неонацисти» чи «нацисти» у зв'язці з батальйоном «Азов» у публікаціях «La Repubblica» трапляється рідко: 374 згадування «війна нацисти», 79 – «війна неонацисти». Якісний аналіз свідчить, що в публікаціях слово «нацисти» вживається часто в його історичному значенні, а щодо українців загалом й «Азову» зокрема – це трапляється в основному при цитуванні повідомлень російської влади. Наприклад, публікація про авіаудар Маріупольського пологового будинку: «Лавров: “Там були нацисти”. Але серед загиблих у лікарні – три жінки та дитина» (11.03.2022).

Щодо батальйону Азов, до них найчастіше вживають означення «націоналісти», «ультранационалісти». Наприклад, у публікації про бомбардування театру в Маріуполі, розстрілу черги за хлібом та інші атаки на цивільних, журналіст Фабіо Тоначчі зазначає: «Кремль, як завжди, відкидає свою відповідальність. Він стверджує, що на театр напав батальйон «Азов», бойовики-ультранационалісти, визнані Міноборони України» (17.03.2022) [19]. У деяких публікаціях винесено в заголовок те, що учасники батальйону Азов не є нацистами: «Батальйон “Азов”, командир Кухарчук: “Я не нацист, я читаю солдатам Канта. Ми воюємо за націю”» (25.03.2022) [18].

Висновки та перспективи. Якісний аналіз публікацій засвідчує, що інформаційні повідомлення, що стосуються України, із початку російського вторгнення виходять на сайті «La Repubblica» окремою щоденною публікацією-лонгрідом «Війна росія – Україна, новини за [дата]» («Guerra Ucraina – Russia, le news del [data]») з оновленням у реальному часі. У них висвітлюються ключові події в Україні, військові дії РФ на території України, заяви світових політиків щодо російського вторгнення, ситуація щодо можливого припинення вогню, економічний стан, фінансова допомога Україні тощо.

Найбільше згадувань у комплексному пошуку «війна Україна» припадає на «Зеленський», «біженці», «Маріуполь», «російські війська», «Буча». Наявність назв двох міст – Маріуполь та Буча – цілком відповідає воєнним подіям аналізованого періоду (битва за Маріуполь, що тривала з 24 лютого до 20 травня 2022 р., та оприлюднення воєнних злочинів російських військ після звільнення Бучі у квітні 2022 р.). Серед тем, про які багато писали в перший період війни, були також «переговори» та «припинення вогню».

У перші місяці вторгнення в інформаційному висвітленні бракувало голосів українських політиків. Україна була представлена лише статтю Президента Володимира Зеленського й в основному обмежувалась передруком його заяв як головнокомандувача Збройних сил України. У публікаціях помітне намагання сконструювати образ Володимира Зеленського як нового символу демократичних цінностей. Низька частота вживання фраз «Зеленський комік», «Зеленський актор» свідчить про певну обережність редакції видання у ставленні до Президента України, намагання не акцентувати на його біографії та акторській кар'єрі.

Тема біженців стала другою за популярністю в кількісному вимірі. Якісний аналіз засвідчує, що публікації, де згадуються біженці, в основному в інформаційному стилі – про урядові програми прихистку для українців, що втікають від війни, про кількість виділених місць і коштів, про збори коштів та добровільні організації, які прийшли на допомогу. Драма українських жінок-біженок в Італії подається через фрейм української війни за свободу, за демократичні цінності, відповідальності, належності до чогось більшого.

Третім найбільш поширеним згадування стала назва міста Маріуполь, яке італійські журналісти охрестили «містом-мучеником» з огляду на ту жорстокість, з якою росіяни вели наступальні дії. Публікації повідомляють про численні руйнування внаслідок бомбардувань, про терор та вбивства цивільних, військові злочини та діяльність найманців російської армії, що вели облогу міста впродовж двох місяців (березень-квітень 2022 р.). У репортажах італійських кореспондентів з українських міст зафіксовані драматичні події перших днів наступу росіян на українські міста, рішучість та готовність українців чинити їм опір.

Стереотип про абсолютну військову міць росії та безумовну слабкість України отримав поширення в багатьох ЗМІ в метафорі двоюбою Давида та Голята. У пізніших за часом публікаціях спостерігається певна еволюція цього образу з явною прихильністю до українців: «російська війська»-Голят вже не виступають як непереможна сила, а «гола віра» українців в образі Давида отримує своє втілення в поставках зброї від союзників.

Вживання означень «неонацисти» чи «нацисти» у зв'язі з батальйоном «Азов» у публікаціях «La Repubblica» трапляється рідко. Якісний аналіз свідчить, що у публікаціях слово «нацисти» вживається часто в історичному значенні, а щодо українців загалом й «Азову» зокрема – це трапляється в основному при цитуванні повідомлень російської влади.

Отримані результати є важливими для включення італійських ЗМІ у загальну картину висвітлення російсько-української війни в європейських мас-медіа.

1. Харук А. І., Скорич Л. В. Військова періодика Італії про російську агресію проти України. *Військово-науковий вісник*. 2023. Вип. 39. С. 90–101. DOI: <https://doi.org/10.33577/2313-5603.39.2023.90-101>
2. Brera P. A Kharkiv, Il nord dell'Ucraina che resiste: “Ci crediamo più dei russi e spriamo dalla finestra”. *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/02/27/news/ucraina_russia_reportage_kharkiv_il_nord_resiste_seconda_citta-339617581/ (дата звернення: 23.10.2023).
3. Brera P. Kiev, i soldati russi sono già in città. Si spara attorno ai palazzi del governo ucraino. *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/02/25/news/guerra_ucraina_russia_kiev-339221094/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).
4. Caragnano N. Chi è Olena Zelenska, la First Lady ucraina rimasta nel Paese in guerra: “Sarò accanto a voi». *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/03/01/news/ucraina_moglie_zelensky-339891904/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).
5. Concetto Vecchio Più sentimento che politica, Zelensky esalta il cuore dell'Italia. Assenti circa 300 parlamentari”. *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/politica/2022/03/22/news/camera_zelensky_piu_sentimento_che_politica-342394717/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).
6. Di Feo G. Ucraina, Davide contro Golia: le Dune Buggy contro i tank russi. *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/04/30/news/ucraina_russia_guerra_armi_dune_buggy_contro_i_tank_russi-347542565/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).
7. Farinelli A. Iryna, Minerva e le altre: le donne che sfidano i dittatori». *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/commenti/2022/04/15/news/donne_che_sfidano_i_dittatori_guerra_russiaucraina-345632741/ (дата звернення: 23.10.2023).
8. Franceschini E. Ucraina, chi è la first lady Olena, “influencer della resistenza”. *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/04/01/news/ucraina_ritratto_first_lady_olena_zelenska-343755671/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).
9. Le voci dall'inferno dell'acciaieria Azovstal: “Due mesi di buio e paura. Mancava l'aria”». *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/05/02/news/guerra_russia_ucraina_evacuazione_mariupol_acciaieria_azovstal-347765026/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).
10. *Ucraina-Russia, le news di oggi*. *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/02/25/news/ucraina_russia_news_oggi_guerra-339159760 (дата звернення: 23.10.2023).
11. *Ucraina-Russia, le news di oggi. Truppe russe a Kiev. Zelensky pronto a negoziare il cessate il fuoco: “Stanotte si decide il destino”*. *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/02/25/news/ucraina_russia_news_oggi_guerra-339159760 (дата звернення: 23.10.2023).
12. Lami G. Ucraina šce ne vmerla? Tragedia e paradossi d'un Paese invaso= The Tragedy and the Paradoxes of an Invaded Country. *Niprò. Rivista di Studi Ucraini*. 2022. Vol. 1. P. 6–15.
13. Lami G., Sahota S. The Russian invasion of Ukraine: Some readings from Italian newspapers (20 February-5 March 2022). *Modern Italy*. 2022. No. 27(3). P. 199–206. DOI: [doi:10.1017/mit.2022.21](https://doi.org/10.1017/mit.2022.21).
14. Lévy B.-H. *Da Woody Allen ad Allende: la metamorfosi di Zelensky*. *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/cultura/2022/02/27/news/da_woody_allen_ad_allende_la_metamorfosi_di_zelensky-339612671/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).

15. Raineri D. Errori sul campo e gerarchie rigide: perché così tanti generali russi sono stati uccisi in Ucraina, *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/05/07/news/ucraina_guerra_generali_russia_morti_intelligence_usa-348548347/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).

16. Raineri D. Le storie dei sopravvissuti alla notte di Mariupol. *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/05/03/news/ucraina_storie_civili_sopravvissuti_evacuati_acciaieria_azovstal_mariupol-348026099/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).

17. Rumiz P. Il racconto. Requiem per l'Europa, un Continente Schiacciato fra due mondi». *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/cultura/2022/05/05/news/ucraina_raconto_papolo_rumiz_requiem_per_leuropa_continente_schiacciato_fra_due_mondi-348270992/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).

18. Tonacci F. Reggimento Azov, il comandante Kuharchuck: «Non sono nazista, ai soldati leggo Kant. Lottiamo per la nazione». *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/03/25/news/azov_reggimento_battaglione_ucraina_kuharchuck-342747325/ (дата звернення: 23.10.2023).

19. Tonacci F. Dal teatro di Mariupol alle persone in fila per il pane a Chernihiv: ancora stragi di civili in Ucraina. *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/03/17/news/ucraina_strage_del_pane-341669767/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).

20. Visetti G. Mariupol, la città martire in mani russe. «Il nostro cappio si è già stretto». *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/03/19/news/ucraina_mariupol_la_citta_martire_in_mani_russe_caccia_alluomo_casa_per_casa-342048895/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).

21. Zunino C. L'onda dei Profughi: «Addio Ucraina, non torneremo più». *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/cronaca/2022/02/26/news/londa_dei_profughi_addio_ucraina_non_torneremo_piu-339305961/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).

22. Zunino C. «Mr. Digital» e «Lo strangolatore». Tutti gli uomini (e le donne) del presidente Zelensky». *La Repubblica*. 2022. URL: https://www.repubblica.it/esteri/2022/03/09/news/guerra_in_ucraina_tutti_gli_uomini_e_le_donne_del_presidente_zelensky-340769108/?ref=search (дата звернення: 23.10.2023).

1. Brera, P. (2022), «A Kharkiv, Il nord dell'Ucraina che resiste: «Ci crediamo più dei russi e spariamo dalla finestra»», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/02/27/news/ucraina_russia_reportage_kharkiv_il_nord_resiste_seconda_citta-339617581/ (accessed 23 October 2023).

2. Brera, P. (2022), «Kiev, i soldati russi sono già in città. Si spara attorno ai palazzi del governo ucraino», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/02/25/news/guerra_ucraina_russia_kiev-339221094/?ref=search (accessed 23 October 2023).

3. Caragnano, N. (2022), «Chi è Olena Zelenska, la First Lady ucraina rimasta nel Paese in guerra: «Sarò accanto a voi»», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/03/01/news/ucraina_moglie_zelensky-339891904/?ref=search (accessed 23 October 2023).

4. Concetto (2022), «Più sentimento che politica, Zelensky esalta il cuore dell'Italia. Assenti circa 300 parlamentari», available at: https://www.repubblica.it/politica/2022/03/22/news/camera_zelensky_piu_sentimento_che_politica-342394717/?ref=search (accessed 23 October 2023).

5. Di Feo, G. (2022), «Ucraina, Davide contro Golia: le Dune Buggy contro i tank russi», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/04/30/news/ucraina_russia_guerra_armi_dune_buggy_contro_i_tank_russi-347542565/?ref=search (accessed 23 October 2023).

6. Farinelli, A. (2022), «Iryna, Minerva e le altre: le donne che sfidano i dittatori», available at: https://www.repubblica.it/commenti/2022/04/15/news/donne_che_sfidano_i_dittatori_guerra_russiaucraina-345632741/ (accessed 23 October 2023).

7. Franceschini, E. (2022), «Ucraina, chi è la first lady Olena, «influencer della resistenza»», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/04/01/news/ucraina_ritratto_first_lady_olena_zelenska-343755671/?ref=search (accessed 23 October 2023).

8. Kharuk, A.I., Skorych, L.V. (2023), «Military periodicals of Italy about Russian aggression against Ukraine», *Vijsjkovo-naukovyj visnyk [Military Scientific Journal]*, no. 39, pp. 90–101.

9. *La Repubblica* (2022), «Le voci dall'inferno dell'acciaieria Azovstal: «Due mesi di buio e paura. Mancava l'aria»», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/05/02/news/guerra_russia_ucraina_evacuazione_mariupol_acciaieria_azovstal-347765026/?ref=search (accessed 23 October 2023).

10. *La Repubblica* (2022), «Ucraina – Russia, le news di oggi», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/02/25/news/ucraina_russia_news_oggi_guerra-339159760 (accessed 23 October 2023).
11. *La Repubblica* (2022), «Ucraina – Russia, le news di oggi. Truppe russe a Kiev. Zelensky pronto a negoziare il cessate il fuoco: “Stanotte si decide il destino”», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/02/25/news/ucraina_russia_news_oggi_guerra-339159760 (accessed 23 October 2023).
12. Lami, G. (2022), «Ucraina šče ne vmerla? Tragedia e paradossi d'un Paese invaso»= The Tragedy and the Paradoxes of an Invaded Country, *Niprò. Rivista di studi ucraini*, 2022, vol.1, pp. 6–15.
13. Lami, G., Sahota, S. (2022), «The Russian invasion of Ukraine: Some readings from Italian newspapers (20 February – 5 March 2022)», *Modern Italy*, 27(3), pp. 199–206, doi:10.1017/mit.2022.21
14. Lévy, B.-H. (2022), «Da Woody Allen ad Allende: la metamorfosi di Zelensky», available at: https://www.repubblica.it/cultura/2022/02/27/news/da_woody_allen_ad_allende_la_metamorfosi_di_zelensky-339612671/?ref=search (accessed 23 October 2023).
15. Raineri, D. (2022), «Errori sul campo e gerarchie rigide: perché così tanti generali russi sono stati uccisi in Ucraina», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/05/07/news/ucraina_guerra_generali_russia_morti_intelligence_usa-348548347/?ref=search (accessed 23 October 2023).
16. Raineri, D. (2022), «Le storie dei sopravvissuti alla notte di Mariupol», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/05/03/news/ucraina_storie_civili_sopravvissuti_evacuati_acciaieria_azovstal_mariupol-348026099/?ref=search (accessed 23 October 2023).
17. Rumiz, P. (2022), «Il racconto. Requiem per l'Europa, un Continente Schiacciato fra due mondi», available at: https://www.repubblica.it/cultura/2022/05/05/news/ucraina_raconto_paolo_rumiz_requiem_per_leuropa_continente_schiacciato_fra_due_mondi-348270992/?ref=search (accessed 23 October 2023).
18. Tonacci, F. (2022), «Reggimento Azov, il comandante Kuharchuck: “Non sono nazista, ai soldati leggo Kant. Lottiamo per la nazione”», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/03/25/news/azov_reggimento_battaglione_ucraina_kuharchuck-342747325/ (accessed 15 October 2023).
19. Tonacci, F. (2022), «Dal teatro di Mariupol alle persone in fila per il pane a Chernihiv: ancora stragi di civili in Ucraina», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/03/17/news/ucraina_strage_del_pane-341669767/?ref=search (accessed 23 October 2023).
20. Visetti, G. (2022), «Mariupol, la città martire in mani russe. “Il nostro cappio si è già stretto”», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/03/19/news/ucraina_mariupol_la_citta_martire_in_mani_russe_caccia_alluomo_casa_per_casa-342048895/?ref=search (accessed 23 October 2023).
21. Zunino, C. (2022), «L'onda dei Profughi: “Addio Ucraina, non torneremo più”», available at: https://www.repubblica.it/cronaca/2022/02/26/news/londa_dei_profughi_addio_ucraina_non_torneremo_piu-339305961/?ref=search (accessed 23 October 2023).
22. Zunino, C. (2022), «Mr. Digital” e “Lo strangolatore”. Tutti gli uomini (e le donne) del presidente Zelensky», available at: https://www.repubblica.it/esteri/2022/03/09/news/guerra_in_ucraina_tutti_gli_uomini_e_le_donne_del_presidente_zelensky-340769108/?ref=search (accessed 23 October 2023).

UDC 930.2:070(450):355.48(470:477)2014/...

RUSSIAN INVASION OF UKRAINE IN THE ITALIAN MEDIA COVERAGE

Simashova Anastasiia, PhD (Social Communication), Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine, e-mail: Simashova.anastasiia@kpnpu.edu.ua.

ORCID – <https://orcid.org/0000-0003-4235-7238>

Introduction. Since the beginning of Russia’s full-scale invasion of Ukraine in February 2022, Italy, which has long had close economic, political and cultural ties with Russia, has found itself in a situation of some social and political imbalance. The presence of different, even opposing, views was reflected in the media: some publications have adopted an openly pro-Ukrainian position,

while others have taken an openly anti-NATO position, if not openly pro-Russian, providing information about the causes, course and possible solutions to the war in accordance with these positions.

Relevance and purpose. The relevance of the study lies in the need to research the narratives of the Italian press about the Russian-Ukrainian war. The purpose of the article is to outline the vision of the Russian-Ukrainian war in one of the leading Italian newspapers “La Repubblica”.

The research methodology involves a quantitative and qualitative content analysis of the publications of the website and the archive of issues of “La Repubblica” in the period from 24.02.2022 to 1.05.2022. The systematisation method allowed to systematise the results obtained during the automated research, the generalisation method – to draw conclusions of research.

Results. A qualitative analysis of publications shows that news reports related to Ukraine on the La Repubblica website since the beginning of the Russian invasion have been published in a separate daily publication “The Russia-Ukraine War, News for [date]”. The total number of mentions in the publications using the keyword “war Ukraine” using the automatic search is 7,767 mentions. The most frequently used phrases were selected from this array and grouped into 8 thematic blocks: “Zelenskyi”, “refugees”, “Mariupol”, “Russian troops”, “Bucha”. It has been found that only a small proportion of publications on the pages and website of “La Repubblica” contain the terms “Nazis” and “neo-Nazis”.

Conclusions. Based on the data processing results, it was found that the Italian newspaper “La Repubblica” covers information about the Russian-Ukrainian war using frames of a war for democratic values, where Ukraine and its population is considered to be a victim of unmotivated aggression of Russia Federation, and Ukrainian politicians are portrayed as new symbols of humanistic values. There is an attempt to avoid focusing on acute issues related to Ukraine or internal Ukrainian politics, which can be partially defined as “pro-Ukrainian” propaganda. The findings are important for the inclusion of Italian media in the broader framework of European media coverage of the Russian-Ukrainian war.

Keywords: Russian-Ukrainian war; Italian media; refugees; Zelenskyi; propaganda.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2024 р.
Рекомендовано до видання 06.09.2024 р.